



حمایت همه‌جانبه ایران از حزب‌الله در صورت جنگ

کمال خرازی، مشاور رهبر انقلاب در گفت‌وگو با روزنامه فایننشال تایمز گفت: «در صورت درگیری حزب‌الله لبنان با اسرائیل، تهران و همه اعضای محور مقاومت با تمام امکانات از این جنبش حمایت خواهند کرد.» خرازی همچنین گفت: «تهران آماده مذاکره غیرمستقیم با ایالات متحده در مورد برنامه هسته‌ای خود در دولت جدید است، اگر این امر منجر به بازگشت واشنگتن به برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) شود.» رئیس شورای راهبردی روابط خارجی در مصاحبه با فایننشال تایمز گفت: «تهران در حال ساخت سلاح هسته‌ای نیست، اما در صورت بروز تهدیدی علیه موجودیت ایران، تهران ممکن است دکترین خود را تغییر دهد.»



واکنش عراقچی به اتهام‌زنی جلیلی

سیدعباس عراقچی، معاون پیشین وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، نوشت: «همین که می‌پذیرید قطعه‌نامه‌های شورای امنیت کاغذپاره نیستند و خسارت‌های راهبردی به کشور زده‌اند، و اکنون دنبال شریک جرم می‌گردید، پیشرفت خوبی است.» مذاکره‌کننده ارشد پیشین توافق هسته‌ای در حساب کاربری خود در شبکه اجتماعی توییتر نوشت: «مواضع ملی بازیچه اهداف جناحی و شخصی نیست و گرنه گفتنی زیاد است.» عراقچی اضافه کرد: «ضمناً جهت اطلاع، دکتر لاریجانی به دلیل سنگ‌اندازی‌ها و کارشکنی‌ها در مسیر مذاکرات، که دکتر ولایتی در مناظره‌های سال ۹۲ شمه‌ای از آنها را گفت، در نهایت استفاده و بنده هم از معاونت برکنار شدم. دکتر ظریف هم در نیویورک اصولاً از مذاکرات حذف بود.» لازم به ذکر است که سعید جلیلی، نامزد انتخابات ریاست جمهوری دوشنبه شب در جریان مناظره با مسعود پزشکیان گفته بود: «شش قطعه‌نامه سازمان ملل علیه کشورمان تصویب شد که سه مورد در دوره آقای لاریجانی بوده است که در آن دوره ظریف سفیر کشورمان در سازمان ملل و عراقچی معاون بین‌الملل بود.»



آمار ایران قابل اعتماد نیست

ودانت پاتل، معاون سخنگوی وزارت خارجه آمریکا روز دوشنبه به وقت محلی در نشست با خبرنگاران در پاسخ به سوال خبرنگاری درباره نظر وزارت خارجه آمریکا درباره انتخابات ریاست جمهوری ایران و میزان مشارکت مردم در این انتخابات گفت: «اما در موقعیتی نیستیم که هرگونه سطح مشارکت در انتخابات ایران را تخمین بزنیم.» معاون سخنگوی وزارت خارجه آمریکا در عین حال مدعی شد: «اما باید بگوییم که آمار اعلام‌شده از سوی حکومت ایران مانند تمام اعداد و ارقام اعلام‌شده از سوی آنها قابل اعتماد نیست.» این مقام وزارت خارجه آمریکا در ادامه ادعا کرد: «نظر ما این است که انتخابات در ایران آزاد و عادلانه نیست و ما هیچ انتظاری نداریم، هرگونه نتیجه این انتخابات منجر به تغییر اساسی در مسیر ایران یا احترام حکومت ایران به حقوق بشر و حقوق مردم خود نخواهد شد.» پاتل در پاسخ به سوال دیگر همین خبرنگار درباره علت اجازه دولت بایسن به ایران برای برگزاری انتخابات در خاک آمریکا با توجه به مخالفت کانادا گفت: «کشورهای خارجی که می‌خواهند در خاک آمریکا انتخابات برگزار کنند، باید این کار را براساس قوانین آمریکا انجام دهند.»

دور از انتظار نبود، ایران با رویکردی سرسختانه و انتظاراتی که بسیاری آن را غیرمنطقی می‌خواندند وارد مذاکره شد: ایرانی‌ها حتی تا مدتی اکره داشتند که مذاکرات را «احیای برجام» بخوانند و در اوایل مذاکره، عنوان «مذاکرات رفع تحریم» بارها به جای احیای برجام از زبان ایرانی‌ها شنیده شد. سپس ماه‌ها بر تضمین خواهی از طرف آمریکایی‌ها پافشاری کردند. رویکردی که رفته‌رفته کمی تغییر کرد و واقع‌بینانه‌تر شد اما سرانجام، مذاکرات بدون هیچ نتیجه‌ای تا امروز و زمان درگذشت حسین امیرعبداللهیان در بن‌بست ماند.

یکی از حوادث مهم در این بین، حملات ۱۷ اکتبر حماس به اسرائیل و آغاز جنگ غزه بود که طی آن امیرعبداللهیان، نقش پیام‌رسان امین جمهوری اسلامی و گروه‌های مقاومت را بازی کرد و نقش فعالی در پیگیری آتش‌بس در غزه را ایفا کرد و در میان کشورهای منطقه در رفت‌وآمد بود. هرچند ایران به دلیل عدم ارتباط با آمریکا و اسرائیل نتوانست نقش محوری ایفا کند و قطر و مصر به دلیل ارتباط با دو طرف منازعه یعنی آمریکا و اسرائیل از یک سو و گروه حماس نقش اصلی یافتند.

گردش به شرق و رابطه با منطقه

امیرعبداللهیان در همان سال اول وزارتش موافقتنامه جامع همکاری‌های بیست‌ساله بین ایران و روسیه را نهایی کرد و به‌رغم جنجال‌ساز شدنش در بین افکار عمومی ایرانیان امضا شد. در دوره تهاجم روسیه به اوکراین، تهران به‌رغم تمام پیامدها، روابط تسلیحاتی بی‌سابقه‌ای با مسکو برقرار کرد و حضور پهپادهای ایرانی در جنگ اوکراین، پای ایران را به حاشیه جنگ اوکراین کشاند. حسین امیرعبداللهیان، رأس دستگاه دیپلماسی که بسیار بیشتر از خلفش، جواد ظریف به «میدان» نزدیک بود، در خط مقدم پرسش‌ها درباره این همکاری قرار گرفت: جایی که ابتدا مسئله همکاری تسلیحاتی را انکار کرد و بعد، پهپادهای ایرانی در جنگ اوکراین را «صادراتی پیش از آغاز جنگ» خواند. در همان سال یعنی دی‌ماه ۱۴۰۰ برنامه ۲۵ ساله همکاری‌های مشترک ایران و چین که سندش در زمان وزارت ظریف امضا شده بود، وارد فاز اجرایی شد. با این حال حمایت روسیه و چین در بیانیه‌های مشترک با کشورهای حاشیه خلیج فارس از ادعای امارات درباره جزایر سه‌گانه نشان داد این روابط چندان را به‌دردی و عمیق نیست و چین و روسیه در موارد لزوم به ایران پشت خواهند کرد.

حسین امیرعبداللهیان در زمینه روابط منطقه‌ای نیز تلاش کرد از سال‌ها تجربه خود استفاده کند. او مدت‌ها پیش از وزارت، معاون عربی و آفریقایی وزارت خارجه بود و به پشتوانه روابط نزدیک با سپاه، دیپلماسی منطقه‌ای و توسعه روابط و نفوذ ایران را در اولویت قرار داد. هرچند که مسیر روابط منطقه‌ای ایران در دوره سه‌ساله وزارت امیرعبداللهیان، فراز و فرود بسیار داشت، و بعضی شرکای سنتی مانند سوریه و عراق حتی در نقاطی از ایران فاصله گرفتند اما شاید پررنگ‌ترین نقطه در این دوره احیای روابط دیپلماتیک با عربستان، دیگر قدرت منطقه‌ای بوده باشد. با این همه، وزارت خارجه امیرعبداللهیان فرصت را مغتنم دانست و در بستری که آشنی با ریاض فراهم کرد، خیز احیای روابط با چند کشور دیگر از جمله اردن و مصر را هم برداشت.

در حالی که کشورهای غربی به رهبری آمریکا به دنبال انزوای ایران بودند دولت رئیسی موفق شد عضویت ایران در بریکس را به اتمام برساند و درخواست عضویت ایران که در دوره حسن روحانی ارائه شده بود به بار نشست. هرچند به دلیل تحریم‌های مالی و عدم پیوستن به اف‌ای‌تی‌اف ایران نتوانست بهره‌چندانی از این عضویت ببرد. عضویت در پیمان شانگهای نیز که از سوی دولت رئیسی به‌عنوان دستاوردی اقتصادی معرفی شد در واقع یک دستاورد امنیتی بود چراکه ماهیت این سازمان بر همکاری‌های امنیتی است.

جنگ غزه و حمله اسرائیل به سفارت ایران در دمشق پرده آخر فعالیت‌های امیرعبداللهیان بود که با عملیات وعده صادق و حمله گسترده ایران به اسرائیل وارد مرحله ویژه‌ای شد. امیرعبداللهیان در این دوره تمام تلاش خود را کرد تا از گسترش دایره درگیری جلوگیری کند. در واپسین ماه‌های حیات او حرکت ایران روی نوار دیپلماسی وارد چالش‌ترین دوران خود شد. امیرعبداللهیان، مانند جواد ظریف در زمان حمله ایران به پایگاه آمریکایی‌ها در عین‌الاسد عراق، تلاش کرد تا حمله ایران را از مبادی دیپلماتیک محدود و مشروع ثبت کند تا مانع گسترش رویارویی و جنگی همه‌جانبه شود.

دیپلماسی‌ای که امیرعبداللهیان پیگیری کرد بر پایه همان رویکردهایی بود که در دولت پیشین پایه‌گذاری شده بود که البته در اجرا نواقصی داشت و رویه‌ای از شعارهای انقلابی بر آن کشیده می‌شد. پیمان راهبردی با چین و روسیه و پیوستن به پیمان شانگهای و سازمان بریکس و تنش‌زدایی با کشورهای منطقه از جمله اصلی‌ترین این رویکردها بود که همگی در سال‌های پایانی دولت روحانی آغاز شد و نتایج آن در سه سال دولت رئیسی محقق شد. امیرعبداللهیان در زمینه جنگ اوکراین و سایر موضوعات نظامی و امنیتی نیز تنها توجیه‌گر اقدامات سایر نهادها بود؛ بدون آنکه خودش نقشی جدی در شکل دادن به آنها داشته باشد.

مثبت برای بهبود مناسبات میان تهران و پایتخت‌های عربی ارزیابی شد. همان زمان وب‌سایت العربیه وابسته به عربستان سعودی در گزارشی تصمیم برای برکناری امیرعبداللهیان را «نشان‌دهنده عزم دولت روحانی برای همکاری با کشورهای عربی دانست». این رسانه همچنین امیرعبداللهیان را «فردی نزدیک به سپاه پاسداران خوانده بود که با ظریف و روحانی در سیاست‌های منطقه‌ای اختلاف‌نظر داشت.»

در مقابل اما پایگاه خبری مشرق‌نیوز با انتقاد از ظریف، امیرعبداللهیان را مصداق کامل «یک دیپلمات انقلابی» خوانده بود که جمهوری اسلامی به امثال او بیشتر نیاز دارد. روزنامه جوان هم در آن زمان با انتقاد از دولت روحانی، نوشته بود که امیرعبداللهیان در اجرای دیپلماسی ایران در سوریه نقش کلیدی داشته است. البته امیرعبداللهیان پس از برکناری از وزارت خارجه بیکار نماند و در مرداد ۱۳۹۵ بلافاصله با دریافت حکمی از سوی علی لاریجانی، رئیس وقت مجلس به‌عنوان دستیار ویژه او و مدیرکل بین‌الملل مجلس شورای اسلامی کار جدید خود را آغاز کرد. پس از پایان دوران لاریجانی در مجلس و حضور محمدباقر قالیباف در رأس بهارستان، امیرعبداللهیان در حکمی جدید در مرداد ۱۳۹۹ باز هم به‌عنوان مشاور رئیس مجلس به کار خود ادامه داد.

بازگشت به وزارت خارجه

اما دوری امیرعبداللهیان از وزارت امور خارجه چندین طولانی نبود و با پیروزی ابراهیم رئیسی در انتخابات سال ۱۴۰۰ او این بار در مقام وزیر به این وزارت‌خانه بازگشت. او در ۳ شهریور ۱۴۰۰ با کسب ۲۷۰ رأی موافق در برابر تنها ۶ رأی مخالف و ۱۰ رأی ممتنع از مجلس شورای اسلامی رأی اعتماد گرفت و رسماً به‌عنوان وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران معرفی شد. حضور او در وزارت امور خارجه و رفتار و سخنان توأم با احترامش با محمدجواد ظریف مورد توجه رسانه‌ها قرار گرفت چراکه ظریف از سوی رسانه‌های تندرو اصولگرا به خیانت متهم می‌شد. دوران وزارت امیرعبداللهیان همراه با مذاکرات برای تبادل زندانیان، مذاکره برای دریافت پول‌های بلوکه‌شده جمهوری اسلامی در کره جنوبی و از همه مهم‌تر مذاکرات برای بازگشت به برجام همراه شد. مرد منتخب حسین امیرعبداللهیان برای معاونت سیاسی، علی باقری کنی نماینده ایران در مذاکرات احیای برجام دولت تازه بود؛ فردی که شهره بود مخالف برجام است و صلاحیتش از نظر تجربه سیاسی و تسلط به زبان مذاکره محل بحث منتقدان بود. با این اوصاف آنچه که رقم خورد،

از سال ۱۳۸۲ تا سال ۱۳۸۴ معاون نماینده ویژه وزیر خارجه در امور عراق و از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۸۶ رئیس ستاد ویژه عراق وزارت امور خارجه شد. همین دوره بود که ارتباط او را با سپاه پاسداران عمیق‌تر کرد چراکه با اشغال عراق توسط آمریکا موضوع عراق به سپاه پاسداران واگذار شده بود و وزارت امور خارجه موظف بود در هماهنگی با سپاه اقدامات خود را انجام دهد و امیرعبداللهیان نیز کاملاً زیر نظر سپاه به انجام اقدامات خود پرداخت



مردادماه سال ۱۳۹۵ دستیار ویژه رئیس مجلس و مدیرکل امور بین‌الملل مجلس شورای اسلامی بوده است، و نیز دبیرکلی دبیرخانه دائمی کنفرانس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین را برعهده داشته است. امیرعبداللهیان در مردادماه ۱۴۰۰ توسط سیدابراهیم رئیسی به‌عنوان وزیر امور خارجه به مجلس شورای اسلامی معرفی شد و توانست رأی اعتماد نمایندگان را به دست آورد.

استراتژی مہار دوگانه آمریکا، دموکراسی متعارض ایالات متحده آمریکا در عراق جدید، ناکارآمدی طرح خاورمیانه بزرگ در خیزش بیداری اسلامی، عنوان کتاب‌هایی است که از امیرعبداللهیان منتشر شده است. استراتژی مہار دوگانه و طرح داماتو، در مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، موافقتنامه امنیتی بغداد - واشنگتن: رفتارشناسی آمریکا در عراق جدید، در فصلنامه سیاست خارجی، بحران سوریه و امنیت ناپایدار منطقه‌ای، در فصلنامه مطالعات راهبردی و تحولات خاورمیانه و مطالعه موردی بحرین، در فصلنامه مطالعات راهبردی نیز عنوان مقالات علمی اوست.

دوران پرچالش معاونت و وزارت

دورانی که امیرعبداللهیان در جایگاه معاون عربی و آفریقایی حضور داشت و سپس به وزارت ارتقاء یافت، اوج درگیری‌های منطقه‌ای ایران در منطقه غرب آسیا و کشورهای عربی است که منجر به چالش فراوانی شد. در عمل ایران و عربستان سعودی در میدان سوریه و یمن وارد جنگ نیابتی شده بودند که خارج از کنترل دیپلمات‌ها بود. فرمانده این میدان قاسم سلیمانی ژنرال ایرانی بود و وزارت امور خارجه باید زیر نظر او فعالیت می‌کرد و همین موضوع نیز به رابطه نزدیک و صمیمی امیرعبداللهیان و سلیمانی منجر شد و با روی کارآمدن ظریف نیز موجب بقای او در معاونت عربی و آفریقایی شد. یکی از حوادث مهم و چالش‌برانگیز این دوره موضوع حمله به سفارت عربستان در ۱۲ دی ۱۳۹۴ در تهران و مشهد بود که توسط نیروهای تندرو اتفاق افتاد و منجر به قطع روابط ایران و عربستان سعودی شد. امیرعبداللهیان در خصوص آن اتفاق در کتاب خاطرات خود می‌نویسد: «آن شب من در تماس‌های مستمر با سردار ذوالفقاری، معاون امنیتی و انتظامی وزارت کشور و حسین صادقی، سفیر وقت کشورمان در ریاض برای مدیریت اوضاع خیلی تلاش کردم. بعدازظهر همان روز هم در جلسه شورای معاونین وزارت خارجه که به ریاست دکتر ظریف تشکیل شد، بر ضرورت امر تأکید و حتی طی نامه رسمی از طریق اداره کل تشریفات وزارت خارجه از پلیس دیپلماتیک خواستیم که به وظایف خود عمل کند. متأسفانه برای لحظاتی کنترل از دست پلیس خارج شد و خسارتی به ساختمان سفارت در تهران وارد شد. البته هیچ‌یک از دیپلمات‌های سعودی در تهران و مشهد آسیب ندیدند ولی ریاض رفتار عجولانه و در تراز خصمانه از خود بروز داد.»

وی سال ۱۳۸۶ در نشست سه‌جانبه ایران-آمریکا-عراق که در بغداد برگزار شد، سرپرست تیم مذاکره‌کننده ایرانی بود. این نشست با هدف تأمین امنیت عراق به درخواست آمریکایی‌ها که شرایط عراق را خطرناک خوانده بودند برگزار شده بود. آیت‌الله خامنه‌ای نیز اجازه داده بود به خاطر شرایط عراق و در خواستی که دولت عراق کرده است، ایران فقط در موضوع عراق در این مذاکرات حضور پیدا کند. این مذاکرات پس از سه جلسه بدون نتیجه ناکام ماند. از دیگر اقداماتی که در آن دوران امیرعبداللهیان به‌عنوان معاون عربی وزارت امور خارجه رخ داد، حضور او در سلسله‌نشست‌ها و مذاکراتی بود که با حضور کشورهای منطقه‌ای و قدرت‌های فرامنطقه‌ای برای صلح در سوریه برگزار می‌شد. همچنین موضوع یمن هم از دیگر مسائلی بود که امیرعبداللهیان به نحوی در آن نقش‌آفرین بود. یکی از محورهای اختلافی ایران و عربستان در آن سال‌ها، جنگ این کشور با یمن بود؛ موضوعی که بر مناسبات تهران و ریاض سایه افکنده بود. ظریف در همان مصاحبه افشا شده‌ی خود با سعید لیلز در رابطه با بخشی از مذاکرات طرفین در این رابطه می‌گوید: «من با کری درباره منطقه صحبت نمی‌کردم اما این بار سلیمانی از من خواست هرچه زودتر جنگ یمن تمام شود. در یکی از ادوار مذاکرات لوزان مفصل با او صحبت کردیم و یک بار که در فرودگاه در انتظار سفر به اندونزی بودم، کری با من تماس گرفت و گفت که با عادل الجبیر (سفیر وقت عربستان سعودی در واشنگتن) گفت‌وگو کرده و توانسته‌اند با سعودی‌ها بر سر آتش‌بس در یمن به توافق برسند. من به او گفتم در سفر خواهم بود و شماره امیرعبداللهیان را به او دادم و گفتم اگر با ایشان تماس بگیری او هم به آقای سلیمانی می‌گوید و آقای سلیمانی هم به یمنی‌ها می‌گوید و آتش‌بس را جوش می‌دهیم. من به امیرعبداللهیان گفتم، او آنقدر خوشحال شد و رفت مصاحبه کرد و گفت به زودی در یمن آتش‌بس خواهیم داشت.» البته خوشحالی امیرعبداللهیان چندان طولی نکشید و آن‌طور که ظریف روایت کرده، کری هرگز با او تماس نگرفته است.

در ادامه اما بالاخره امیرعبداللهیان با تصمیم ظریف در خرداد سال ۱۳۹۵ از سمت خود برکنار شد؛ تصمیمی که از سوی رسانه‌های کشورهای عربی به‌عنوان سبکدلی